

POSTANOWIENIE

Dnia 7 października 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Paweł Grzegorzczak

SSN Marian Kocon (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi U. Spółki z o.o. w W. o wznowienie postępowania w sprawie z wniosku U. Spółki z o.o. w W.

przy uczestnictwie Przedsiębiorstwa W. Okręgu C. S.A. w C.

zakończonym prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w C.

z dnia 10 września 2018 r. w sprawie o sygn. akt II Ns (...),

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 7 października 2021 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy od postanowienia Sądu Okręgowego

w C. z dnia 27 czerwca 2019 r., sygn. akt VI Ca (...),

**uchyla zaskarżone postanowienie i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w C. do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 27 czerwca 2019 r. Sąd Okręgowy w C. oddalił apelację wnioskodawcy U. sp. z o.o. w W. od postanowienia Sądu Rejonowego w C. z dnia 5 lutego 2019 r. oddalającego żądanie ustanowienia na będącej jego własnością nieruchomości, w skład której wchodzi bliżej określone działki nr [...]2/15, [...]2/25 i [...]3/9, odpłatnej służebności przesyłu na rzecz P. S.A. w C.

użytkującej urządzenia przesyłowe w postaci sieci wodociągowej i sanitarnej. Sąd Okręgowy podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji tak w zakresie podstawy faktycznej, jak i prawnej rozstrzygnięcia. W ocenie Sądu Okręgowego trafne okazało się stanowisko Sądu pierwszej instancji co do tego, że doszło uprzednio do nabycia przez zasiedzenie służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu. Wystąpienie tej negatywnej przesłanki uwzględnienia wniosku o ustanowienie służebności przesyłu, przesądziło o zasadnym jego oddaleniu, a w rezultacie apelacji.

Skarga kasacyjna wnioskodawcy od postanowienia Sądu Okręgowego - oparta na obu podstawach z art. 398³ k.p.c. - zawiera zarzut naruszenia art. art. 292, 176 § 1, 286 § 1, 305¹⁻² 247, 120 § 1, 175, 172, 292 k.c., art. art. 233 § 1, 328 § 2, 391 § 1, 385, 378 § 1, 382, 385, 378, 278, 217 § 1 i 3, 277, 177 § 1 pkt 3 k.p.c., art. 5 ustawy o księgach wieczystych i hipotece, i zmierza do uchylenia tego postanowienia oraz przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Istota zarzutów skargi kasacyjnej sprowadza się do kwestionowania stanowiska, że w drodze zasiedzenia doszło uprzednio do nabycia przez zasiedzenie służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu.

Ustalenie, że w drodze zasiedzenia doszło do nabycia określonego prawa podmiotowego, w tym służebności gruntowej, względnie służebności przesyłu, może nastąpić w postępowaniu o stwierdzenie zasiedzenia, w którym odpowiednio zastosowanie znajdują przepisy o stwierdzeniu nabycia spadku i przedmiotu zapisu windykacyjnego (art. 609 w zw. z art. 610 k.p.c.), jak również w innym postępowaniu, po podniesieniu przez stronę (uczestnika), w drodze zarzutu, twierdzeń faktycznych, z których wynika, że doszło do nabycia prawa przez zasiedzenie. Skutek nabycia prawa podmiotowego przez zasiedzenie następuje *ex lege*, nie wymaga konstytutywnego orzeczenia sądu, toteż nie ma przeszkód, aby powstanie tego skutku zostało zbadane i uwzględnione w sposób przesłankowy, jeżeli rzutuje on na rozstrzygnięcie o żądaniu pozwu lub wniosku (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2018r., II CSK 124/17 niepubl.).

W sprawie nabycie przez zasiedzenie służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu było badane na zarzut uczestnika jako przesłanka orzeczenia co do istoty sprawy wszczętej przez wnioskodawcę. Uwzględnienie przez sąd zasiedzenia w sprawie o ustanowienie służebności przesyłu na zarzut uczestnika różni się znacznie pod względem procesowym od uwzględnienia przez sąd wniosku o stwierdzenie zasiedzenia. Nie przybiera, inaczej niż uwzględnienie wniosku o stwierdzenie zasiedzenia, postaci orzeczenia, lecz znajduje wyraz jedynie w uzasadnieniu orzeczenia co do istoty sprawy. Oznaczając wystąpienie negatywnej przesłanki uwzględnienia wniosku o ustanowienie służebności przesyłu, przesądza oddalenie tego wniosku. Ma przy tym znaczenie tylko w sprawie wywołanej tym wnioskiem. Nie korzysta z powagi rzeczy osądzonej.

Co do zakresu służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu, której nabycie przez zasiedzenie uwzględnia się na zarzut, to wyznacza go - rzecz jasna (wynika to z istoty zasiedzenia) - zakres, i tylko zakres, posiadania nieruchomości w sposób odpowiadający służebności przesyłu. Sąd musi więc stwierdzić trwające przez odpowiednio długi czas takie posiadanie nieruchomości w określonych granicach i dać swym ustaleniom w tym względzie wyraz w uzasadnieniu orzeczenia oddalającego wniosek o ustanowienie służebności przesyłu. Nie jest dopuszczalne wyznaczanie "pasa służebnego" wychodzącego poza granice posiadania służebności wskutek uwzględnienia innych czynników. Warto przy tej okazji przypomnieć, że przez zasiedzenie można nabyć tylko służebność czynną (zob. w związku z tym postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2016 r., V CSK 531/15, niepubl.).

W sprawie ustalono, iż na nieruchomości należącej do uczestnika, tj. w obrębie działek oznaczonych numerami [...]2/15, [...]2/25 i [...]3/9 posadowione są urządzenia sieci wodociągowych wA800 i w600 oraz sieci kanalizacyjnej Ks 200 i Ks 150. Stan prawny w zakresie własności poszczególnych działek na przełomie lat nie był jednakowy. Sąd ustalił, że działka nr [...]2/25 w latach 1977 do 1993-1994 stanowiła własność Skarbu Państwa po czym stwierdził, że „skoro wodociąg biegł po gruncie Skarbu Państwa, Skarb Państwa był posiadaczem służebności ...” i dalej, zasiedzenie nastąpiło nawet w 1987 r.". Inaczej mówiąc ustalił,

że w zakresie działki nr [...]2/25 doszło do zasiedzenia służebności przesyłu z datą 1987 r., tj. w dacie, kiedy właścicielem gruntu był Skarb Państwa, co jest oczywiście błędne w sytuacji, gdy właścicielem nieruchomości obciążonej (działki nr [...]2/25) oraz urządzeń przesyłowych posadowionych na tej nieruchomości był ten sam podmiot, Skarb Państwa.

Służebność gruntowa i służebność przesyłu są prawami na rzeczy cudzej. Z istoty konstrukcji zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu oraz służebności przesyłu wynika niedopuszczalność połączenia po stronie zasiadającego w odniesieniu do nieruchomości obciążonej przymiotu jej właściciela i posiadacza w zakresie odpowiadającym treści służebności. Jest oczywiste, że w sytuacji, gdy Skarb Państwa był właścicielem nieruchomości i urządzeń przesyłowych nie mogło być mowy o powstaniu prawa na rzeczy cudzej, a mogło to mieć miejsce dopiero wtedy gdy doszło do rozdzielenia własności urządzeń przesyłowych i własności nieruchomości. Dopiero w dacie rozdzielenia prawa własności nieruchomości od prawa własności urządzeń przesyłowych mógł rozpocząć się bieg zasiedzenia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu i, co należy dodać, ta data byłaby istotna dla oceny dobrej bądź złej wiary posiadacza zależnego.

Ponadto, pomimo ustalenia w sprawie, że urządzenia przesyłowe są posadowione także na działce nr [...]2/15 i wniosku skarżącego ustanowienia na tej działce służebności przesyłu, Sąd Okręgowy oddalając apelację w ogóle nie wskazał powodów, które legły u podłoża stanowiska, że wiosek ten jest bezzasadny, co uniemożliwia w postępowaniu kasacyjnym jego ocenę.

Skoro Sąd Okręgowy rozstrzygając o zarzucie zasiedzenia błędnie przyjął odnośnie do działki [...]2/25, że zasiedzenie służebności nastąpiło z datą 1987 r., tj., gdy właścicielem nieruchomości, jak i urządzeń przesyłowych był Skarb Państwa, a ponadto zaniechał wskazania przyczyn oddalenia apelacji w odniesieniu do działki [...]2/15, to zaskarżone postanowienie nie mogło się ostać.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy orzekł, jak w postanowieniu.

ke